Žaidimas „Alter Life“

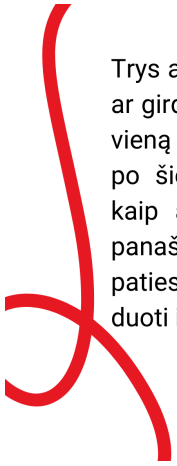
Šį žaidimą ruošėme taip, kad galėtumėte geriau suprasti, ką reiškia kritinis mąstymas ir medijų raštingumas. Metodinio įrankio pagalba galėsite savo pasirinkta forma inicijuoti diskusiją su draugais, jaunimo organizacijoje, jaunimo centre, mokykloje ar šeimoje apie tai, kaip suprantate kritinį mąstymą ir medijų raštingumą, kur galite naudoti šiuos įgūdžius, gebėjimus ir žinias.
Rekomenduojame pasinaudoti savo kūrybiškumu ir, susikūrus saugią diskusijoms aplinką, nebijoti išsakyti savo nuomonę ir išdrįstų kalbėtis bei diskutuoti su kitais. Metodinis įrankis pritaikytas tiek jaunam žmogui, tiek asmenims, dirbantiems su jaunimu. Mūsų tikslas, kad su jaunimu dirbantys asmenys turėtų metodinę priemonę inicijuoti pokalbius su jaunimu apie kritinį mąstymą ir medijų raštingumą bei su tai susijusius klausimus, tokiu būdu didinant jaunimo susidomėjimą bei sąmoningumą šiomis temomis.

Eil. Nr	Klausimai
1	Apie kiekvieną daiktą ir situaciją galima galvoti iš įvairių perspektyvų. Pagalvojęs pasakyk, kas yra brangiau: kilogramas deimantų ar litras vandens?
2	Kokius du pirmus žingsnius darytum, jei žinotum, kad po 2 dviejų dienų mokykloje reikia pristatyti pusmečio darbo geografijos projektą, bet dar neturėtum visos reikiamos informacijos, kad galėtum laiku ir tinkamai jį užbaigti?
3	Prisiminęs papasakok situaciją, kai įtikinai draugus pasirinkti Tavo siūlomą sprendimą problemai išspręsti, nors jie kalbėjo apie kitus problemos sprendimo būdus? Kokių veiksmų ėmeisi, kad Tau pavyko?
4	Masinė manipuliacija – tai sąmoningas masinės sąmonės nukreipimas nuo realybės, jos pakeitimas dirbtinai sukurtomis, įteigtomis situacijomis, vertinimais, įvaizdžiais. Pagalvojęs įvardink bent vieną masinės manipuliacijos atvejį, kurį esi matęs politinių rinkimų metu.
5	Kaip galvoji, ar nuomonės formuotojas (influenceris), turintis 100 tūkstančių sekėjų socialiniame tinkle, visada skelbia patikrintą ir tikrą informaciją? Kodėl taip galvoji?
6	Trys akli vyrai, kurie prieš tai niekada nėra matę ar girdėję apie dramblį, turi galimybę paliesti po vieną dramblio kūno dalį. Kaip galvojate, kodėl po šios situacijos kiekvieno vyro suvokimas, kaip atrodo dramblys, buvo skirtingas? Kokį panašų pavyzdį apie įvairių žmonių skirtingą to paties daikto ar situacijos suvokimą galėtumėte duoti iš savo kasdienybės?
7	Įsivaizduok, kad rytoj prasideda savaitės laiko atostogos Ispanijoje, kurias planavai 2 mėnesius. Ką tik gavai žinutę iš oro linijų, kad skrydžiai yra atšaukti ir Tau yra siūloma skristi į Italiją tomis pačiomis dienomis arba grąžinti sumokėtus pinigus. Ką rinktumeisi? Kaip įvertini savo prioritetus staigiai pasikeitus planams?
8	Elektroninės patyčios – tai patyčios, vykstančios internete ar kitokioje virtualioje erdvėje, kuomet tyčiojamasi elektroniniais laiškais, žinutėmis, pokalbių svetainėse, socialiniuose tinkluose, taip pat naudojant mobiliuosius telefonus. Pagalvojęs įvardyk atvejį, kai pastebėjai elektronines patyčias. Ar elektroninės patyčios yra žodžio laisvė išsakyti savo nuomonė? Kodėl taip galvoji?
9	Misinformacija – netyčinis klaidingos ar melagingos informacijos kūrimas ar sklaida. Pagalvojęs įvardyk bent vieną misinformacijos pavyzdį socialiniame tinkle.
10	Mūsų interesai ir veiksmai internete tapo preke. Ši informacija yra renkama ir naudojama rodant mums specializuotas reklamas ar pasiūlymus (pavyzdžiui, rekomendacijos „Netflix“ ar „YouTube “), siekiant išlaikyti mus prie ekrano ilgiau. Pagalvojęs pasakyk pavyzdį, kai po kokios nors prekės ar paslaugos paieškos internete po to kurį laiką matei reklamą su siūlymų įsigyti tai.
11	Propaganda apibrėžiama kaip filosofijos, mokslo, religijos ir kt. teorijų, idėjų tyčinis ir nuoseklus skleidimas, siekiant jomis ugdyti, veikti žmonių pažiūras, nuotaikas, manipuliuoti, skatinti tam tikrus veiksmus, kurie prisidėtų prie propagandininko siekiamų tikslų. Propaganda siekiama paveikti tikslinės grupės emocijas ir nuomonę. Pagalvojęs įvardyk, kokias propagandines idėjas esi girdėjęs?
12	Kodėl žmonės tiki autoritetingais asmenimis ir jų įrašais socialiniuose tinkluose? Ar yra rizika, kad autoritetingi asmenys savo įrašais socialiniuose tinkluose galėtų manipuliuoti žmonių jausmais?
13	Pagalvojęs pasakyk, kuo skiriasi nuomonė nuo fakto?
14	Baltas (nekaltas) melas – tai melas, kurį naudojame nenorėdami įžeisti kito asmens. Pagalvojęs pasakyk bent du balto melo pavyzdžius.
15	Kokių veiksmų imtumeisi, jei su draugais pradėję bendrą veiklą kartu šiuo metu nesutariate, kaip ją tęsti toliau?

16	Jeigu tavo geras draugas socialiniame tinkle paskelbtų žinutę, kad jam gresia pavojus, ar tu viską metęs vyktum pas jį gelbėti, ar kviestum pagalbą? Paaiškink, kodėl taip elgtumeisi.
17	Stiprios emocijos – tai esminis veiksnys, siekiant paskleisti pasipiktinimo bangą internete. Pykčio kėlimas generuoja paspaudimus, komentarus, pasidalijimus. Ir iš tiesų – kada paskutinį kartą socialiniuose tinkluose matei tave suerzinusią antraštę, kurią pakomentavai ir pasidalijai su draugais? Kas tave paskatino taip pasielgti?
18	Pasakyk po argumentą, kodėl tiesos nesakymas būtų melas arba nebūtų melas.
19	Kaip galvoji, ar įmanoma gyventi normalų gyvenimą ir niekada nemeluoti? Argumentuok, kodėl taip galvoji?
20	Kaip reaguoji, kai supranti, kad Tavo draugai yra linkę perkelti kaltę Tau ir atsisako prisiimti atsakomybę už neatliktus darbus? Kokių veiksmų imiesi?
21	Dezinformacija – strategija ir veiksmai, kai melaginga ir klaidinga informacija yra skleidžiama tikslingai. Pagalvojęs įvardyk bent vieną dezinformacijos pavyzdį socialiniame tinkle.
22	Pagalvojęs prisimink bent du pavyzdžius, kai straipsnio antraštė buvo labai skambi, bet neatitiko straipsnio turinio. Kodėl taip yra?
23	Faktas – informacija apie realų pasaulį, tai, kas iš tiesų egzistuoja, tai kas patikrinta, yra tiesa arba iš tiesų įvyko. Nuomonė – nusimanymas, nuovoka, supratimas; pažiūra, nusistatymas; tai mūsų asmeninis įvykio ar reiškinio vertinimas. Pagalvojęs atsakyk, ar teiginys "Robotai ateityje užvaldys pasaulį" yra faktas ar nuomonė? Kuo pagrįstum savo atsakymą?
24	Atidarote savo elektroninio pašto dėžutę ir atrandate laišką su pagalbos prašymu iš draugo, su kuriuo pastaruoju metu nesate nekalbėję. Laiške jūsų draugas sako, kad jis atostogauja Afrikoje ir susidūrė su teisinėmis problemomis. Pareigūnai laiko jį nelaisvėje ir jam reikia pinigų užstatui sumokėti, kitaip jis bus įkalintas iki gyvos galvos. Jis prašo tavęs padėti ir atsiųsti pinigų tam tikru adresu. Pagalvojęs pasakyk, kaip tu elgtumeisi tokioje situacijoje.
25	Melagienos (angl. fake news) – naujienos, kuriomis paprastai siekiama sugriauti fizinio ar juridinio asmens reputaciją. Pagalvojęs pasakyk, kokias melagienas esi girdėjęs pastaruoju metu.
26	Pasakyk bent tris skirtingus dalykus, kurie leistų numanyti, kad kurio nors žmogaus socialinio tinklo paskyra nėra tikra. Kodėl taip galvoji?
27	Pagalvojęs papasakok apie atvejį, kai susidūręs su netikėtu iššūkiu sugalvojai naują ar neįprastą būdą problemai išspręsti. Kokių veiksmų ėmeisi? Kodėl?
28	Kūno gėdinimas – tai žmonių, kurie tarsi „netelpa“ į visuotinai priimtus standartus, diskriminacija. Dažniausiai patyčias patiria tie, kurie turi antsvorio, nors įžeidžiami ir tie, kurie atrodo per liekni, aukšti, žemi ir pan. pagalvojęs atsakyk, kas „sukuria“ ir „palaiko“ visuotinai priimtus kūno standartus.
29	Pristatyk savo draugams, kaip supranti, kas yra yra memas (angl. *meme*). Ar jūs vienodai tai suprantate?
30	Ar kada nors dalinaisi straipsniu perskaitęs tik naujienos antraštę? Kaip galvoji, kokia rizika gali kilti dėl šio veiksmo?
31	Kaip patikrintum ir įsitikintum ar teiginys "Skiepai nuo COVID-19 nėra efektyvi priemonė nuo koronaviruso ligos" yra teisingas arba klaidingas?
32	Ekstremizmas – vadovavimasis kraštutinėmis pažiūromis bei siekimas jas įgyvendinti kraštutinėmis priemonėmis, kuris dažniausiai reiškiasi politikoje. Pagalvojęs pasakyk, ar esi girdėjęs kokių nors ekstremistinių idėjų Lietuvoje pastaruoju metu?
33	Paskala – sklindanti žinia, kurios tikrumas nenustatytas. Pagalvojęs atsakyk, kuo remiantis galima tikėti tam tikrais žmonėmis, kurie skelbia įrašus įvairiuose socialiniuose tinkluose, jei tuose įrašuose nėra pateikta jokios statistikos ar nuorodų į mokslinę medžiagą.
34	Seksizmas – tai žmonių diskriminacija dėl jų lyties, ignoruojant kitas asmens savybes. Pagalvojęs pasakyk po vieną seksizmo pavyzdį, nukreiptą į moteris ir į vyrus.
35	Pagalvojęs pasakyk situaciją, kai numatei artėjančią problemą, bet sugalvojai prevencines priemones blogai situacijai neįvykti. Kokių veiksmų ėmeisi? Kodėl?
36	Kaip patikrintum ir įsitikintum ar teiginys "Tos pačios lyties santuokos yra grėsmė tradicinei šeimai" yra teisingas arba klaidingas?

37	Tikrai esate girdėję situacijų, kai telefoniai sukčiai iš vyresnių žmonių neteisėtai išvilioja pinigus. Tačiau sukčių yra ir socialiniuose tinkluose. Pagalvojęs pasakyk bent tris argumentus, kodėl būtų galima pasitikėti socialinio tinklo paskyra, kurioje pardavinėjamos įvairios rankų darbo kuprinės ir rankinukai.
38	Neapykantos kalba yra bet kokia neapykantos ir prievartos, nukreiptos į asmenį ar jų grupę, kurstymo, skleidimo ar pateisinimo forma, pagrįsta tam tikrais požymiais, pavyzdžiui, lytimi, lytine orientacija, rase, etnine grupe, tautybe, kalba, socialine padėtimi, religija ar kitais įsitikinimais. Pagalvojęs pasakyk, ar prisimeni bent vieną situaciją, kurioje būtų pavartota neapykantos kalba.
39	Kaip patikrintum ir įsitikintum ar teiginys "Romų tautybės asmenys patys nenori integruotis į visuomenę" yra teisingas arba klaidingas?
40	Pagalvojęs prisimink ir papasakok apie atvejį, kai turėjai priimti svarbų sprendimą neturėdas visų duomenų ir informacijos. Kuo remiantis priėmei sprendimą?
41	Kaip patikrintum ir įsitikintum ar teiginys "Lytiškumo ugdymas mokyklose skatina ankstyvius lytinius santykius" yra teisingas arba klaidingas?
42	Sąmokslo (konspiracijos) teorija – terminas, nusakantis daugelio nelaimingų atsitikimų, blogybių ir gyvenimo blogėjimo tendencingą aiškinimą slaptų jėgų veikimu – dažniausiai vyriausybių, specialiųjų tarnybų ar slaptųjų organizacijų. Pagalvojęs įvardink bent kelias sąmokslo teorijas, kurias esi girdėjęs pastaruoju metu. Kaip galvoji, kodėl šios sąmokslo teorijos gali būti grėsmingos mūsų visuomenei?
43	Demokratinėse valstybėse žmonės turi žodžio laisvę - galimybę nevaržomai susidaryti ir išsakyti savo nuomonę. Kaip galvoji, kokie vieši pasisakymai nėra žodžio laisvė?
44	Kaip patikrintum ir įsitikintum ar teiginys "Migrantai iš Artimųjų Rytų atvykę į Europą gyvena iš pašalpų" yra teisingas arba klaidingas?
45	Reklama yra sukurta tam, kad priverstų mus pirkti prekes, idėjas, gyvenimo būdą. Pagalvojęs pasakyk bent 2 reklamų pavyzdžius, kurie paskatina Tave pagalvoti apie produkto įsigijimą, nors to daryti Tau visiškai nereikia.
46	Pagalvojęs pasakyk, kodėl vieši Wi-Fi nėra saugūs.
47	Ar žmonėmis lengva manipuliuoti? Kodėl taip galvoji?
48	Jūsų klasėje yra 30 mokinių. Po paskutinio balsavimo 17 iš jūsų nori vykti į ekskursiją į Rygą, o 13 į Varšuvą. Jei sprendimas būtų priimtas pagal daugumos nuomonę, tai tie 13, kurie nori į Varšuvą, gali apskritai atsisakyti vykti į ekskursiją. Kokių veiksmų imsitės, kad eskursija įvyktų, jei minimalus mokinių skaičius ekskursijai yra bent 25.
49	Šmeižtas – tai melagingo arba iš dalies melagingo pareiškimo, kenkiančio kito asmens, asmenų grupės ar juridinio asmens reputacijai, skelbimas. Pagalvojęs įvardink bent vieną šmeižto atvejį, kurį atsimeni iš pastarųjų įvykių pasaulyje.
50	Ar socialiniai tinklai yra patikimas informacijos šaltinis? Kodėl taip galvoji?

Pavyzdinė žaidimo kortelė:

Trys akli vyrai, kurie prieš tai niekada nėra matę ar girdėję apie dramblį, turi galimybę paliesti po vieną dramblio kūno dalį. Kaip galvojate, kodėl po šios situacijos kiekvieno vyro suvokimas, kaip atrodo dramblys, buvo skirtingas? Kokį panašų pavyzdį apie įvairių žmonių skirtingą to paties daikto ar situacijos suvokimą galėtumėte duoti iš savo kasdienybės?

after LIFE